

О. В. ПЕРЕПАДЯ

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ОРГАНІЗАЦІЙНА МОДЕЛЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ

Центр превентивної медицини Державного управління справами, м. Київ, Україна

Мета: розробити комплексну функціонально-організаційну модель системи управління якістю сестринської справи.

Матеріали і методи. Використовуючи аналітичний метод та метод системного підходу проаналізовано механізми реалізації державної політики у сестринській справі та запропоновано комплексну функціонально-організаційну модель системи управління якістю сестринської справи.

Результати. У статті на основі критичного вивчення та глибокого аналізу досвіду організації управління сестринською службою запропоновано методичний підхід до розробки та запровадження у системі охорони здоров'я України функціонально-організаційної моделі системи управління якістю сестринської справи. На основі отриманих даних для розробки функціонально-організаційної моделі системи управління якістю сестринської справи застосовано системний підхід; визначено складові елементи зазначеної системи; запропоновано та обґрунтовано напрямки розвитку системи на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу. Зазначену модель було розроблено із застосуванням шести компонентів системного підходу із використанням інноваційних на сьогодні компонентів, а саме Центр підвищення кваліфікації медичного персоналу, стандарти та алгоритми для медичних сестер у системі управління якістю, а також зростання ролі регіональних асоціацій медичних сестер.

Висновки. Запропоновано комплексну функціонально-організаційну модель системи управління якістю сестринської справи, елементи якої повністю кореспондуються із головними питаннями реформування системи охорони здоров'я та її автономізації.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: заклад охорони здоров'я; системи управління якістю; сестринська справа.

Реформування системи професійної підготовки фахівців сестринської справи як складової системи охорони здоров'я України на сучасному етапі зумовлено глобальними змінами на європейському ринку праці, прогресом світової медичної науки, змінами в соціальному, економічному, правовому та освітньому просторі [1, 2].

Значущість проблеми медсестринства визначає ряд документів ВООЗ, зокрема документ стратегічного напрямку «Здоров'я-21. Основи політики досягнення здоров'я для всіх в Європейському регіоні ВОЗ», який вимагає від держав, що стали на шлях реформування національних медичних служб, системно-цільового підходу до реорганізації освіти у сестринській справі відповідно до основних напрямків реформ.

Побудова системи охорони здоров'я, орієнтованої на пацієнта, здатної забезпечити якісне медичне обслуговування, потребує всебічного розвитку в сестринській справі, а з огляду на процеси децентралізації, регіональний аспект удосконалення механізмів реалізації державної політики у сестринській справі набуває особливої актуальності. Саме з огляду на ці обставини, є необхідним дослідження механізмів реалізації державної політики у сестринській справі. Для пошуку шляхів удосконалення механізмів

реалізації державної політики, спрямованої на реформування системи охорони здоров'я, доцільно на основі комплексного аналізу наукових досліджень та нормативно-правових документів щодо питань державної політики у сестринській справі окреслити структурно-функціональний аспект її реалізації на національному рівні [3–7].

З огляду на зазначену мету, до дослідницького дискурсу поставлені такі цілі: проаналізувати комплекс наукового доробку вчених, який стосується зазначеного кола питань; окреслити структурно-функціональний аспект механізмів реалізації державної політики у сестринській справі на регіональному рівні; визначити основні проблеми та шляхи щодо механізмів реалізації державної політики у сестринській справі на регіональному рівні.

Відсутній належний аналіз для побудови сучасної функціонально-організаційної моделі системи управління якістю (СУЯ) сестринської справи, обґрунтування нових функціональних та організаційних складових у ній [1, 2, 5, 7]. Це визначило мету та завдання цього дослідження та зумовило її актуальність.

Мета роботи: розробити комплексну функціонально-організаційну модель системи управління якістю сестринської справи.

Матеріали і методи. Використовуючи аналітичний метод та метод системного підходу

проаналізовано механізми реалізації державної політики у сестринській справі та запропоновано комплексну функціонально-організаційну модель системи управління якістю сестринської справи.

Результати дослідження та їх обговорення.

Сферу охорони здоров'я і відповідну державну політику доцільно розглядати системно та процесуально: системно як відкрити, динамічну, складну суспільну систему, яку утворюють комплекси (підсистеми) «різноманітних державних та недержавних органів і організацій, діяльність яких здійснюється на основі міжгалузевих стосунків і направлені на збереження, зміцнення і відновлення здоров'я населення»; процесуально у напрямках управлінської діяльності [3].

При розробці комплексної функціонально-організаційної моделі системи управління якістю сестринської справи враховували те, що вказаний процес є складним, комплексним і за часом постійним процесом. При цьому на законодавчому рівні визначено, що заклади охорони здоров'я (ЗОЗ) реформуються та отримують статус неприбуткових підприємств і набувають нових форм господарювання. Розроблена комплексна функціонально-організаційна модель системи управління якістю сестринської справи наведена на рисунку 1. Центральним елементом моделі є реалізація стратегії. Стратегічним напрямком моделі є підвищення якості медичної допомоги за рахунок розвитку та інтенсивного впровадження системи управління якістю сестринської справи в Україні. Тактичним напрямком системи є реалізація передових світових досягнень щодо побудови системи управління якістю сестринської справи на мікро- (заклад охорони здоров'я), мезо- (регіон) та макрорівнях (держава).

Наступним кроком було визначення обґрунтування головної функції та організаційної структури із використанням системного підходу (аспекти: системно-компонентний, системно-функціональний, системно-структурний, системно-комунікаційний, системно-інтеграційний, системно-історичний).

Системно-цільовий аспект науково визначив і взаємно поєднав між собою цілі виконання цього напрямку наукового пошуку, які передбачали встановлення всіх складових системи управління якістю сестринської справи, напрямки її діяльності, взаємодія та зв'язки, ресурси, що забезпечували її існування й етапи історичного розвитку сестринської допомоги.

За допомогою системно-компонентного аспекту визначено складові системи управління якістю сестринської справи (Кодекс законів про працю України; наказ МОЗ України від 23.02.2000 р. № 33 «Про штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я»; Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.1997 р. № 765 «Про

затвердження Порядку акредитації закладу охорони здоров'я»; наказ від 20.12.2013 р. № 1116 «Про внесення змін до наказу МОЗ України від 14.03.2011 р. № 142 «Про вдосконалення державної акредитації закладів охорони здоров'я» та ін.).

Системно-функціональний аспект щодо створення системи управління якістю сестринської справи потрібно враховувати на мікро- (заклад охорони здоров'я), мезо- (регіон) та макрорівнях (держава).

Розглядаючи системно-функціональний аспект суб'єкта управління, варто зазначити, що органи управління (Головний позаштатний експерт МОЗ України з сестринської справи, головний експерт області та району), а також ДУ «Центральний методичний кабінет підготовки молодших спеціалістів Міністерства охорони здоров'я України» повинні мати визначену стратегію заходів із питань організації системи управління якістю сестринської справи (практично у всіх формах закладів охорони здоров'я, а особливо у закладах, що надають спеціалізовану та високоспеціалізовану медичну допомогу). Вважаємо, що виконання цієї цілі потребує створення системи управління якістю у кожному конкретному ЗОЗ із урахуванням вимог і потреб лікувально-діагностичних та допоміжних відділень, відповідно до яких потрібно удосконалювати як нормативно-правову базу, так і безпосередньо саму організаційну структуру закладу загалом та сестринської служби зокрема.

Аналіз світового досвіду побудови системи управління якістю сестринської справи за системно-структурним аспектом дозволив встановити внутрішні зв'язки та їх залежність як по горизонталі, так і по вертикалі, структурну взаємодію складових якої на державному рівні.

Системно-комунікаційний аспект виявив невідомість існуючих зовнішніх зв'язків (із причини новизни системи управління якістю сестринської справи для України), причиною яких став односпрямований характер чинних директивних документів щодо мети, форми і змісту взаємодії підприємств із державними контролювальними органами та відомствами.

Системно-комунікаційний аспект оцінює існуючі зовнішні зв'язки щодо реалізації мети, форми і змісту питань взаємодії системи управління якістю сестринської справи (як складового елемента СУЯ закладу) з державними контролювальними органами та відомствами у галузі охорони здоров'я.

Системно-структурний аспект дозволив встановити та вирішити питання внутрішніх взаємозв'язків між всіма компонентами суб'єкта системи управління якістю сестринської справи, а також впорядкувати діяльність кожної структурної оди-

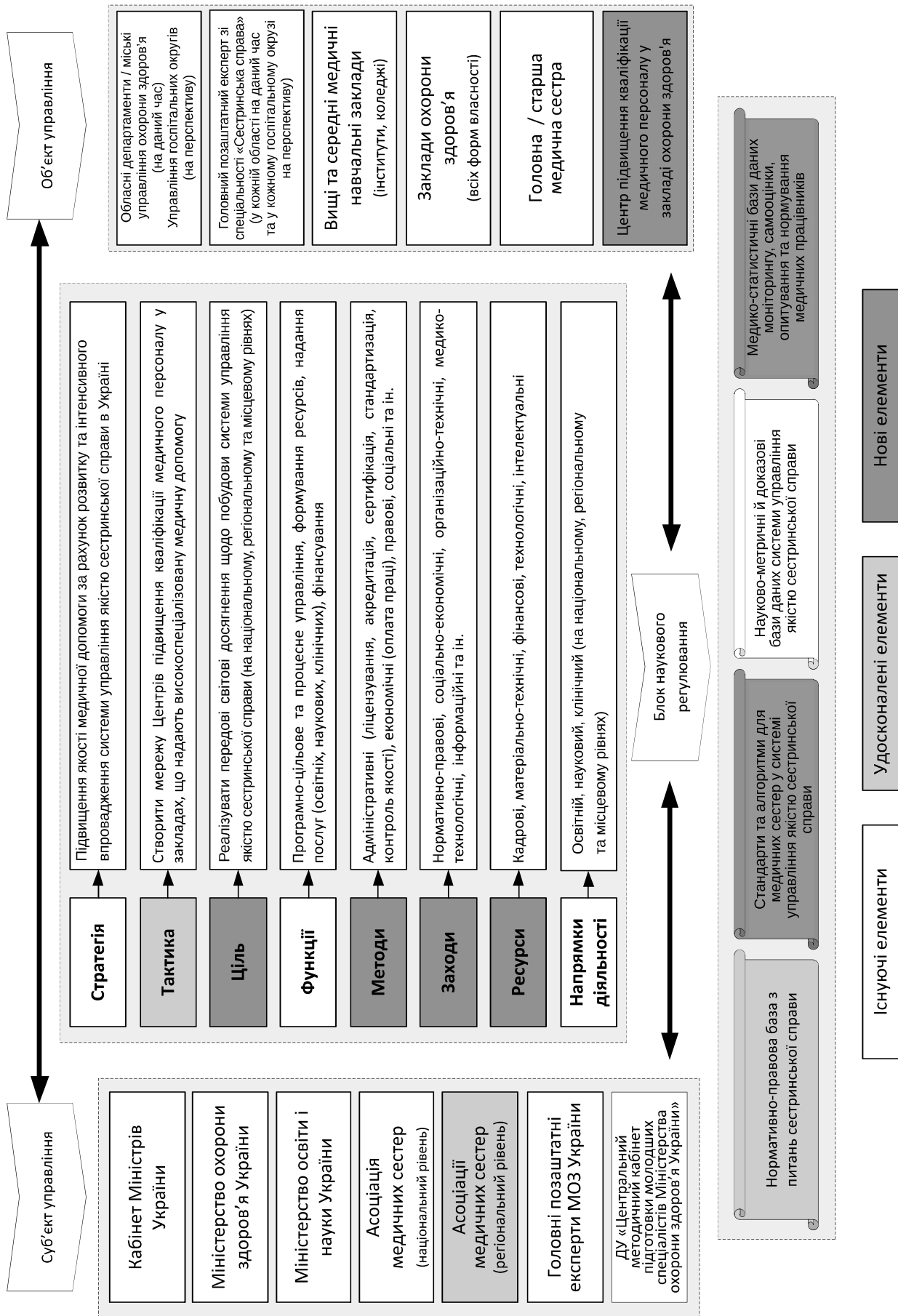

Рис. 1. Функціонально-організаційна модель системи управління якістю сестринської справи.

ниці та співпрацю у досягненні кінцевої мети щодо якісного надання медичних послуг.

Взаємозв'язок між апаратом управління на всіх рівнях повинен здійснюватись на основі адміністративного, оперативного та функціонального типів зв'язку (управління). Обґрунтовано та впроваджено переліки документів, що заповнюються сестринською службою у ЗОЗ, і системи управління якістю сестринської справи.

Системно-ресурсний аспект передбачає виявлення ресурсів, необхідних для вирішення потреб системи управління якістю сестринської справи, ґрунтуючись на отриманих даних системно-компонентного аспекту системи при вивченні наявно забезпечувальних ресурсів.

Системно-інтеграційний аспект дозволив здійснити внутрішнє поєднання елементів системи управління якістю сестринської справи та системи управління якістю шляхом обміну інформацією, даними, програмами та ін., а це зумовлює стратегію подальшого розвитку.

Вертикаль управління запропонованої функціонально-організаційної моделі системи управління якістю сестринської справи забезпечується через головних позаштатних спеціалістів Міністерства охорони здоров'я України, громадських об'єднань у вигляді Асоціації медичних сестер на національному та регіональному рівнях, а також головних позаштатних спеціалістів Департаменту охорони здоров'я (на обласному рівні), міських і районних управлінь (відділів) охорони здоров'я на даний час, а в подальшому органів управлінь госпітальних округів.

Особливістю структурної побудови моделі є включення до неї:

1. Існуючих елементів системи управління якістю сестринської справи за умов реформування системи охорони здоров'я України.

2. Існуючих складових, але частково змінених за рахунок їх функціональної оптимізації.

3. Якісно нових елементів (Центри підвищення кваліфікації медичного персоналу в закладах, що надають високоспеціалізовану медичну допомогу із причини централізації на їх базі значних матеріально-технічних, кадрових та інформаційних ресурсів та ін.), інтеграція яких із раніше існуючими та функціонально удосконаленими надала моделі нових якостей із досягненням головної мети дослідження.

Використання цієї системи дозволить при оптимальних затратах забезпечити комплексний підхід до створення системи управління якістю сестринської справи з метою підвищення якості медичної допомоги населенню.

Висновки

Проведене дослідження дало можливість опрацювати комплексну функціонально-організаційну модель системи управління якістю сестринської справи; визначити її центральний елемент – підвищення якості медичної допомоги за рахунок розвитку та інтенсивного впровадження системи управління якістю сестринської справи в Україні; встановити тактичний напрямок розвитку системи є реалізація передових світових досягнень щодо побудови системи управління якістю сестринської справи (на національному, регіональному та місцевому рівнях).

У подальших дослідженнях щодо оцінки ефективності функціонально-організаційної моделі системи управління якістю сестринської справи будуть більш детально розглянуті питання ролі та змісту Центру підвищення кваліфікації медичного персоналу в закладах охорони здоров'я у підвищенні компетентності лікарів та медичних сестер.

Перспективи подальших досліджень полягають у впровадженні та вивченні ефективності запропонованої комплексної функціонально-організаційної моделі системи управління якістю сестринської справи.

Список літератури

1. Баршай Т. И. Образ идеальной медицинской сестры у выпускников медучилища и медсестер [Электронный ресурс] / Т. И. Баршай. – Режим доступа : http://media.miu.by/files/store/items/uses/xvii/mim_uses_xvii_34QQ4.pdf.
2. Вахитов Ш. М. Роль медицинских сестер в современном здравоохранении / Ш. М. Вахитов, Э. И. Нуриева // Казанский медицинский журнал. – 2010. – Т. 91, № 2. – С. 260–263.
3. Про затвердження Галузевої програми стандартизації медичної допомоги на період до 2020 року [Електронний ресурс] : наказ МОЗ України від 19.09.2011 р. № 597. – Режим доступу : <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=12748>.
4. Протоколи медичної сестри (фельдшера, акушерки) з догляду за пацієнтом і виконання основних медичних процедур та маніпуляцій / М. К. Хобзей, Т. І. Чернишенко, В. Г. Апшай [та ін.]. – К. : ВСВ «Медицина». – 256 с.
5. Шегедин М. Б. Основні напрями реформування медсестринської освіти в Україні / М. Б. Шегедин // Медична освіта. – 1999. – № 1. – С. 35–43.
6. Browne G. Better care: An analysis of nursing and healthcare system outcomes / G. Browne, S. Birch, L. Thabane // Canadian Health Services Research Foundation. 2012. – Mode access : <http://archives.enap.ca/bibliotheques/2013/06/030429355.pdf>
7. Hassmiller S. Nursing's role in healthcare reform / S. Hassmiller // American Nurse Today. – 2010. – Vol. 5, No. 9. – P. 68–69.

References

1. Barshay, T.I. *Obraz idealnoy meditsinskoy sestry u vypusnikov meduchilishcha i medsester [The image of an ideal nurse with graduates of nursing schools and nurses]*. Retrieved from: http://media.miu.by/files/store/items/uses/xvii/mim_uses_xvii_34QQ4.pd [in Russian].
2. Vakhitov, Sh.M., & Nuriyeva, E.I. (2010). Rol meditsinskikh sester v sovremennom zdavookhraneniі [The role of nurses in modern healthcare]. *Kazanskiy meditsinskiy zhurnal – Kazan Medical Journal*, 91, 2, 260-263 [in Russian].
3. Shehedyn, M.B. (1999). Osnovni napriamy reformuvannia medsestrynskoї osvity v Ukraini [Basic directions of the reform of nursing education in Ukraine]. *Medychna osvita – Medical Education*, 1, 35-43 [in Ukrainian].
4. Nakaz MOZ Ukrainy № 597 vid 19.09.2011. *Pro zatverdzhennia Haluzevoi prohramy standartyzatsii medychnoi dopomohy na period do 2020 roku [Approval of the Sectoral Program for Standardization of Medical Aid until 2020. Order of the Ministry of Health of Ukraine No. 597 dated 19.09.2011]*. Retrieved from: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=12748> [in Ukrainian].
5. Khobzei, M.K., Chernyshenko, T.I., & Apshai, V.H. (2013). *Protokoly medychnoi sestry (feldshera, akusherky) z dohliadu za patsientom i vykonannia osnovnykh medychnykh protsedur ta manipuliatsii [2013. Protocols of a nurse (assistant, midwife) for patient care and basic medical procedures and manipulations]*. Kyiv, VSV "Medytsyna" [in Ukrainian].
6. Browne, G., Birch, S., & Thabane, L. (2012). Better care: An analysis of nursing and healthcare system outcomes. *Canadian Health Services Research Foundation*. Retrieved from: <http://archives.enap.ca/bibliotheques/2013/06/030429355.pdf>
7. Hassmiller, S. (2010). Nursing role in healthcare reform. *American Nurse Today*, 5, 9, 68-69.

ФУНКЦИОНАЛЬНО-ОРГАНИЗАЦИОННАЯ МОДЕЛЬ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ СЕСТРИНСКОГО ДЕЛА

О. В. Перепада

Центр превентивной медицины Государственного управления делами, г. Киев, Украина

Цель: разработать комплексную функционально-организационную модель системы управления качеством сестринского дела.

Материалы и методы. Используя аналитический метод и метод системного подхода проанализированы механизмы реализации государственной политики в сестринском деле и предложена комплексная функционально-организационная модель системы управления качеством сестринского дела.

Результаты. В статье на основе критического изучения и глубокого анализа опыта организации управления сестринской службой предложен методический подход к разработке и внедрению в систему здравоохранения Украины функционально-организационной модели системы управления качеством сестринского дела. На основании полученных данных для разработки функционально-организационной модели системы управления качеством сестринского дела применен системный подход; определены составляющие элементы указанной системы; предложено и обосновано направления развития системы на кратко-, средне- и долгосрочную перспективу. Указанная модель была разработана с применением шести компонентов системного подхода с использованием инновационных на сегодняшний день компонентов, а именно Центр повышения квалификации медицинского персонала, стандарты и алгоритмы для медицинских сестер в системе управления качеством, а также повышение роли региональных ассоциаций медицинских сестер.

Выводы. Предложена комплексная функционально-организационная модель системы управления качеством сестринского дела, элементы которой полностью корреспондируются с главными вопросами реформирования системы здравоохранения и ее автономизации.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: учреждение здравоохранения; системы управления качеством; сестринское дело.

FUNCTIONAL ORGANIZATIONAL MODEL QUALITY MANAGEMENT SYSTEM OF THE NURSING

O. V. Perepadya

Center for Preventive Medicine of the State Administration, Kyiv, Ukraine

Purpose: to develop a comprehensive functional and organizational model of the nursing quality management system.

Materials and Methods. Using the analytical method and the method of the systems approach, the mechanisms for implementing the state policy in Nursing are analyzed and a comprehensive functional-organizational model of the nursing quality management system is proposed.

Results and Discussion. In the article, based on the critical study and in-depth analysis of the experience of organizing the management of nursing services, a methodical approach to the development and implementation of a functional-organizational model of the nursing quality management system in the health system of Ukraine is proposed. Based on the data obtained, the author of the study: firstly, applied a systematic approach to the development of a functional-organizational model of the nursing quality management system; secondly, determined the constituent elements of the specified system; thirdly, proposed and justified the directions of development of the system in the short, medium and long term. This model was developed using six components of a systematic

approach with the use of innovative components to date, namely, the Center for Advanced Training of Medical Staff, standards and algorithms for nurses in the quality management system, as well as enhancing the role of regional nursing associations. The proposed elements fully correspond with the main issues of reforming the health care system and its autonomization.

Conclusions. A comprehensive functional and organizational model of the nursing quality management system was proposed, the elements of which fully correspond to the main issues of reforming the healthcare system and its autonomization.

KEY WORDS: **health care institution; quality management system; nursing.**

Рукопис надійшов до редакції 04.11.2018 р.

Відомості про автора:

Перепадя Ольга Віталіївна – керівник Центру превентивної медицини Державного управління справами.